

แนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร :
การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis)*
GUIDELINES FOR INHERITANCE THAI CULTURAL INTTHONBURI DISTRICT,
BANGKOK: SWOT ANALYSIS

¹สมจินตนา จิรายุกุล Somjintana Jirayukul ²พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒนะ Pongpatcharin Putwattana

³วรรณภา โพธิ์ผลิ Wannapa Phopli ⁴สมิทธิ์ เจือจินดา Samith Jueajinda

⁵ณรงค์พล เอื้อไพจิตรกุล Narongpon Aulpaijidlul

^{1,2}นักวิชาการอิสระ Independent scholar

^{3,4,5}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี Faculty of Education, Dhonburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Somjintana.J@dru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากกรณีศึกษาด้านวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ หัตถกรรมไทย ดนตรีไทยและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็ง (S) คือ ผังธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมมีองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม ผังธนบุรีมีทำเลที่ตั้งที่ดีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีเครือข่าย ความร่วมมือ ของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน จุดอ่อน (W) คือ ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ต้องใช้ทักษะฝีมือขั้นสูง ซึ่งหาผู้ที่มี คุณลักษณะดังกล่าว ยาก และผลตอบแทนที่น้อยเกินไป ผู้ที่ทำงานศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่อายุมาก การถ่ายทอดความรู้ได้ไม่เต็มที่ และการอบรมความรู้เพิ่มเติมได้ความรู้น้อย ส่วนโอกาส (O) คือ การสนับสนุน จากภาครัฐ หน่วยงาน ราชการและองค์กรในพื้นที่ การจัดให้มีการแสดงสินค้าด้านวัฒนธรรม หัตถกรรม ในงานแสดงสินค้าต่างๆ การวิจัยและพัฒนาโดยนักวิจัยของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ และชาวต่างชาติมีความชื่นชอบในด้านศิลปะวัฒนธรรมของประเทศไทย อุปสรรค (T) คือ ขาดความต่อเนื่อง ในการพัฒนา การขยายตลาดสินค้า วัฒนธรรมของชุมชนยังมีน้อย การขยายตัวของเมืองส่งผลต่อวิถีวัฒนธรรมชุมชน แนวทางการสืบสานอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางเชิงรุก : การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผังธนบุรี แนวทางเชิงป้องกัน : การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้าน ศิลปะวัฒนธรรมโดยหน่วยงานภาครัฐ การจัดหลักสูตร โครงการหรือ กิจกรรมด้านวัฒนธรรมของสถานศึกษา ในพื้นที่ แนวทางเชิงแก้ไข : การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ส่งเสริมประชาสัมพันธ์งานด้านวัฒนธรรมของ ชุมชนผังธนบุรี และแนวทางเชิงรับ : การส่งเสริมสนับสนุนผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม โดยการให้ขวัญ กำลังใจ รางวัล หรือค่าตอบแทนจากภาครัฐ

คำสำคัญ: แนวทางการสืบสานอนุรักษ์, วัฒนธรรมไทย, ผังธนบุรี, การวิเคราะห์สวอต

Abstract

This research article aims to study guidelines for inheritance Thai Cultural in Thonburi District, Bangkok. It was studied qualitatively, analyzed using SWOT manner. Studied data from documentary research. In-dept interview and the cultural activity observation of 3 case study: Thai craft, the Thai classical music and the cultural tourism in Thonburi district. The finding indicated that, a strength (S): Thonburi District is the area of cultural heritage, full of local wisdom and the best location for the cultural tourism. The strong communities' network has many groups of people co-operation. A weakness (W): The new generation youth's lack of cultural knowledge and most of cultural tasks required artisans' special skills but the wage income of art and cultural tasks less than the other jobs income. The most of local intellect experts were old people and the training cannot specific cultural knowledge. Opportunities (O), The state and private organization have supported the cultural activities. The Thai crafts and cultural products were display and exhibit in many trade shows. The researcher came to research and develop art and cultural in the area. Most of the foreigner like Thai art and Thai culture. Threats (T): the cultural development were not continuous and social changing at present were a limit of preserving the local culture. The guidelines preserving from studied. Aggressive growth guidelines, establish the art and cultural learning center in the area of Thonburi District. Defensive guidelines, created art and cultural courses for workshop training and activities. Furthermore, the institutional executives should have policies seriously promoting local curriculum. Reversal guidelines, used new technology for promoting art and cultural community products. And diversification guidelines: Supporting and promoting local wisdom with rewards and high money return.

Keywords: Guidelines for Inheritance, Thai Cultural, Thonburi District, SWOT Analysis

บทนำ

การสืบสานวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้ของคนในสังคมอย่างต่อเนื่องที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ด้วยการค้นหา การจัดการความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน เปลี่ยนเป็นความรู้ที่เผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2550) เป็นความรู้ความสามารถที่ได้รับการสั่งสมถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการนำความรู้และประสบการณ์ของตนเองมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมที่ภูมิปัญญาชาวบ้าน อาทิเช่น ด้านศิลปหัตถกรรม ภาษาและวรรณกรรม ศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านที่จัดรวมกลุ่ม ส่วนใหญ่มักจะเป็นความรู้แบบฝังลึก การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นการปฏิบัติให้ดูแล้วทำตาม เนื่องจากรุ่นลูกหลานส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่าจึงทำให้ความรู้บางส่วนสูญหายไปตามกาลเวลา (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559)

วัฒนธรรมมีความสำคัญและมีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เพราะชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเริ่มจากการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชนซึ่งแนวทางหนึ่งในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน การสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชนรวมทั้งช่วยให้สังคมยึดโยงครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการทางวิถีวัฒนธรรมของชุมชน และร่วมสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

วัฒนธรรมไทยในฝั่งธนบุรีมีความสำคัญควรสืบสานอนุรักษ์ไว้เพื่อลูกหลาน คณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็น “คลังสมอง” ของท้องถิ่น ได้เขียนบทความวิจัยนี้ขึ้นจากการจัดทำชุดการวิจัยจัดการความรู้สืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของชุมชนฝั่งธนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมชุมชนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษาเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ายิ่ง ผลจากการวิจัยส่งผลดีและมีประโยชน์โดยตรงทั้งในระดับบุคคล ชุมชนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา รวมทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติได้นำไปใช้ศึกษาเรียนรู้ สืบสาน และต่อยอดต่อไป (สมจินตนา จิรายุกุล, วินัยธร วิชัยดิษฐ์ และสุธิดารัตน์ มัทธวรรัตน์, 2563)

จากผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมเริ่มสูญหายขาดการสืบทอด ดังนั้น การสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยต้องเร่งศึกษาสภาพแวดล้อมจากปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อวางแผนทางอย่างรอบด้านทั้งในเชิงรุก เชิงรับ เชิงป้องกัน และเชิงแก้ไข ซึ่งการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนจากปัจจัยภายใน วิเคราะห์ โอกาสและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอก ร่วมกับการวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) ตามที่วิชิต หล่อจิระขุนทดกุล, วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์และกนกกรรณ์ ลีโรจนาประภา (2561) ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีเพิ่มศักยภาพโซ่อุปทานผ้าไหมไทย-ลาว และฐิติรดา เปรมปรี (2563) ได้ใช้หลักวิเคราะห์สวอตในการหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น เหตุนี้ ผู้เขียนจึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เมทริกซ์ทาวซ์ (TOWS Matrix) เพื่อศึกษาแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทยให้อยู่คู่กับประเทศไทยสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์สวอต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งศึกษาข้อมูลผ่านเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี ขอบเขตด้านเนื้อหาวัฒนธรรม ประกอบด้วย เนื้อหา 3 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมด้านหัตถกรรม จากกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านรักดิน เขตจอมทอง ฝั่งธนบุรี วัฒนธรรมด้าน

ดนตรีไทย ศึกษาจากกรณีศึกษาดนตรีไทยบ้านพาทย์โกสัล เขตธนบุรี และวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยว ศึกษาจากกรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำแพงทองพัฒนา เขตภาษีเจริญ ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ศึกษางานวิจัย บทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมผังธนบุรี การสังเกต (Observation) กิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่ผังธนบุรี การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกในชุมชน

3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ผังธนบุรี จากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ

3.2 การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมด้านหัตถกรรม จากกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านรักษ์ดิน เขตจอมทอง ผังธนบุรี วัฒนธรรมด้านดนตรี ศึกษาจากกรณีศึกษาดนตรีไทยบ้านพาทย์โกสัล เขตธนบุรี และวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวศึกษาจากกรณีศึกษาชุมชนกำแพงพัฒนา เขตภาษีเจริญ ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกในชุมชน ที่เป็นกรณีศึกษาวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหัตถกรรม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านรักษ์ดิน จำนวน 6 คน ด้านดนตรีไทย ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารวงและสมาชิกวงดนตรีไทยบ้านพาทย์โกสัล จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส และผู้อาศัยดั้งเดิมในชุมชน รวม 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball sampling) ผู้ที่ยินดีและเต็มใจให้ข้อมูลต่อคณะผู้วิจัย

3.4 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต จัดบันทึก จำแนกเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผล สรุปข้อมูลสำคัญในการถอดองค์ความรู้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551)

4. การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จากปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผังธนบุรี จากกรณีศึกษาวัฒนธรรมไทย ด้านหัตถกรรม ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses) จากปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผังธนบุรี จากกรณีศึกษาวัฒนธรรมไทย ด้านหัตถกรรม ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) จากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผังธนบุรี จากกรณีศึกษาวัฒนธรรมไทย ด้านหัตถกรรม ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์อุปสรรค (Threats) จากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผังธนบุรี จากกรณีศึกษาวัฒนธรรมไทย ด้านหัตถกรรม ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) โดยนำ จุดแข็ง จุดอ่อน มาจับคู่กับ โอกาส และอุปสรรค เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี

การอภิปรายสรุปข้อมูลในภาพรวมจากความสัมพันธ์ในเนื้อหาแต่ละส่วน มาอภิปราย
 พรรณนาผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมไทย ผังธนบุรี และนำผลการวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ มา
 นำเสนอแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี
 กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT หัตถกรรมไทย ดนตรีไทย และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังธนบุรี

จากผลการศึกษา โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ปัจจัยภายใน จุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัย
 ภายนอก โอกาสและอุปสรรค จากกรณีศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ หัตถกรรมไทย ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิง
 วัฒนธรรม ผังธนบุรี สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT หัตถกรรมไทย ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผังธนบุรี

การ วิเคราะห์ สวอต (SWOT Analysis)	ด้านหัตถกรรมไทย	ด้านดนตรีไทย	ด้านการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม
จุดแข็ง	1. ผังธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรม 2. มีผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น 3. มีสมาชิกในชุมชนที่สนใจ 4. การมีเครือข่ายความร่วมมือ	1. ดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมชั้นสูง 2. การรักษาผลงานดนตรีไทย 3. แสดงถวายพระมหากษัตริย์ 4. เกื้อกูลกันในวิถีของศิลปิน	1. มีทำเลที่ตั้งที่ดีในเชิงการ ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม 2. การคมนาคมสะดวก 3. มีวัฒนธรรม บ้านศิลปินศิลปะ
จุดอ่อน	1. ต้องใช้ทักษะฝีมือที่มีความ ประณีตสูง หาผู้เข้าร่วมยาก 2. ผลตอบแทนที่น้อยเกินไป 3. ผู้ทรงภูมิปัญญาอายุมาก 4. การอบรมทำได้ไม่เต็มที่	1. ดนตรีไทยต้องใช้ทักษะชั้นสูง 2. อุปกรณ์ดนตรีไทยหายาก 3. รายได้จากดนตรี ไม่พอเพียง 4. ผู้ทรงภูมิปัญญามีอายุมาก เป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่	1. ความเป็นชุมชนเมืองที่เริ่มแออัด เกิดปัญหาสภาพแวดล้อม 2. การเข้าไปพัฒนาและส่งเสริม ของหน่วยงานขาดการบูรณาการ 3. ขาดแผนพัฒนาพื้นที่ระยะยาว
โอกาส	1. การสนับสนุนจากภาครัฐ 2. การจัดแสดงสินค้าหัตถกรรม 3. วิจัยและพัฒนาของ สถาบันการศึกษา	1. รัฐบาลส่งเสริมสนับสนุน 2. การแสดงในราชพิธีสำคัญ 3. ผู้ทรงภูมิปัญญาแสดง ความสามารถได้อย่างเต็มที่	1. รัฐบาลสนับสนุนการท่องเที่ยว 2. ต่างชาติชื่นชมวัฒนธรรมไทย 3. การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
อุปสรรค	1. การพัฒนายังขาดความต่อเนื่อง 2. ตลาดสินค้าหัตถกรรมมีน้อย 3. คนรุ่นใหม่สนใจหัตถกรรมน้อย	1. หลักรัฐดนตรีไทยมีน้อย 2. เผยแพร่ความรู้ดนตรีไทยน้อย 3. การส่งเสริมของภาครัฐมีน้อย	1. การขยายเมืองส่งผลต่อวิถีชุมชน 2. ความเสื่อมสภาพของบ้านเรือน ไม้ และสะพานไม้ ตามแนวคลอง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมแต่ละด้านมีจุดแข็ง จุดอ่อน
 โอกาส และอุปสรรค ดังต่อไปนี้

1.1 หัตถกรรมไทย จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านหัตถกรรม
 ผ่านกรณีศึกษาหัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักดิน เขตจอมทอง ผังธนบุรี ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

จุดแข็ง ผังธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่การสืบทอดองค์ความรู้ด้านหัตถกรรม มีผู้ทรงภูมิปัญญาและมีความเต็มใจในการถ่ายทอด องค์ความรู้สู่ลูกหลาน ชุมชน และบุคคลที่สนใจ มีสมาชิกในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมในงานด้านหัตถกรรม เพื่อสร้างรายได้ และทำกิจกรรมกลุ่ม มีเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตสินค้า OTOP แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยึดโยงวิถีวัฒนธรรมกันในชุมชน

จุดอ่อน การทำงานหัตถกรรมใช้ฝีมือที่มีความประณีตสูง ความคิดสร้างสรรค์ ต้องใช้ทักษะและการฝึกฝนอย่างมาก ซึ่งหาผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวค่อนข้างยาก การได้ผลตอบแทนที่น้อยเกินไป ทำให้สมาชิกต้องหารายได้อื่นเพิ่ม ผู้ทรงภูมิปัญญา ส่วนใหญ่อายุมาก ทำให้การถ่ายทอดความรู้ ทำได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งการอบรมความรู้ได้ความรู้น้อย จากปัญหาขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญ เวลาและสถานที่ ไม่สะดวก

โอกาส การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ การจัดแสดงสินค้าหัตถกรรมในงานแสดงสินค้าต่าง มีการวิจัยและพัฒนาโดยนักวิจัยของสถาบันการศึกษาเข้ามาศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านหัตถกรรมโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

อุปสรรค การพัฒนายังขาดความต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ และแหล่งเงินทุนประมาณ ที่ส่งเสริมสนับสนุน การขยายตลาดสินค้าหัตถกรรมชุมชนยังมีน้อย การส่งเสริมการค้าออนไลน์ ไม่ทั่วถึงและไม่เต็มที่

1.2 วัฒนธรรมด้านดนตรีไทย จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การสืบสานวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย ผังธนบุรี ผ่านกรณีศึกษาดนตรีไทยบ้านพาทย์โกสุม ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

จุดแข็ง ดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมชั้นสูงที่ทรงคุณค่า ที่ควรค่า แก่ การอนุรักษ์ สืบสานให้คงอยู่ตลอดไป ผู้บริหารวงดนตรีไทยและลูกศิษย์ ได้ร่วมกันรักษาผลงานดนตรีไทย โดยมีจิตวิญญาณในงานด้านศิลป์ที่ไม่มุ่งกำไร การได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แสดงดนตรีไทยถวาย การเกื้อกูลกันของชุมชนในวิถีของศิลปิน ทำให้ดนตรีไทยสามารถคงอยู่ได้

จุดอ่อน ดนตรีไทยต้องใช้ทักษะขั้นสูงในการเรียนรู้ ความชอบ ความพากเพียรอย่างสูง ทำให้คนเข้ามามีส่วนน้อย อุปกรณ์ดนตรีไทยหายาก และมีราคาแพง รายได้จากการแสดงดนตรีไทย ไม่พอเพียงในการเลี้ยงครอบครัว และผู้ทรงภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย มีอายุมากเป็นผู้สูงวัย เป็นส่วนใหญ่

โอกาส ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รัฐบาลส่งเสริมสนับสนุน ในการสืบสานอนุรักษ์และเผยแพร่ การแสดงในราชพิธีสำคัญต่าง ๆ ผู้ทรงภูมิปัญญาสามารถแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่

อุปสรรค การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนด้านดนตรีไทยน้อย การเผยแพร่ความรู้ เวทีการแสดง ด้านดนตรีไทย ยังมีไม่มาก ผู้สนใจไม่มีโอกาสได้พัฒนาทักษะฝีมือด้านดนตรีอย่างต่อเนื่อง

1.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผังธนบุรี ผ่านกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน กำแพงทองพัฒนา เขตภาษีเจริญ ผังธนบุรี ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

จุดแข็ง พื้นที่ผังธนบุรีมีทำเลที่ตั้งที่ดีในเชิงการท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ยังคงสภาพธรรมชาติ และบรรยากาศที่ร่มรื่น การคมนาคมสะดวก สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายในทุกเส้นทาง มีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ทั้งประเพณีวัฒนธรรม ศาสนสถาน กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม มีบ้านศิลปิน สร้างงานศิลปะ การแสดง และหุ่นละคร ที่ยังคงสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

จุดอ่อน ความเป็นชุมชนเมืองที่เริ่มแออัด เกิดปัญหาสภาพแวดล้อม การเข้าไปพัฒนา และส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ ยังขาดการบูรณาการกัน ขาดการทำแผนพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว

โอกาส รัฐบาลสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดโครงการกิจกรรมต่างๆ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ชาวต่างชาติมีความชื่นชอบในด้านวัฒนธรรมของประเทศไทย

อุปสรรค การขยายตัวของเมือง ส่งผลต่อความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่สงบร่มเย็น ที่มีมาแต่ดั้งเดิม สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ความเสื่อมสภาพของบ้านเรือนไม้ และสะพานไม้ตามแนวคลอง

ตอนที่ 2 สรุปภาพรวมผลการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) วัฒนธรรมไทย ผังธนบุรี

จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วัฒนธรรมไทย ด้านหัตถกรรม ดนตรีไทย และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถนำผลมาวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม SWOT Analysis ภาพรวมวัฒนธรรมไทยผังธนบุรี ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT Analysis) วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี

จุดแข็ง (S: Strength)	จุดอ่อน (W: Weakness)
1. ผังธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม 2. มีองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม 3. ผังธนบุรีมีทำเลที่ตั้งที่ดีในท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4. การมีเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่ม ต่างๆในชุมชน	1. ศิลปะวัฒนธรรมต้องใช้ทักษะฝีมือขั้นสูงหาผู้ร่วมงานยาก 2. การได้ผลตอบแทนที่น้อยเกินไป 3. ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่อายุมาก 4. การเข้ารับการอบรมความรู้เพิ่มเติมได้ความรู้้น้อย
โอกาส (O: Opportunities)	อุปสรรค (T: Threat)
1. การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ 2. การจัดให้มีการแสดงสินค้าด้านวัฒนธรรม 3. การวิจัยและพัฒนาของสถาบันการศึกษา 4. ชาวต่างชาติชื่นชอบวัฒนธรรมไทย	1. ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา 2. การขยายตลาดสินค้าวัฒนธรรมของชุมชนยังมีน้อย 3. การขยายตัวของเมืองส่งผลต่อความเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชนลดลง

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT Analysis) วัฒนธรรมไทยผังธนบุรี ดังนี้
จุดแข็ง (Strengths)

1. ผังธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่การสืบทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมแขนงต่างๆมาอย่างยาวนานทั้งประเพณีวัฒนธรรม ศาสนสถาน และกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

2. มีองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมที่สืบทอดมาในท้องถิ่นผังธนบุรี โดยมีจิตวิญญาณในงานด้านศิลป์ ที่ไม่มุ่งกำไร มีความเต็มใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลาน ชุมชน และบุคคลที่สนใจ

3. ผังธนบุรีมีทำเลที่ตั้งที่ดีในเชิงการท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม มีลำคลองสายน้ำที่ยังคงสภาพธรรมชาติ และบรรยากาศที่ร่มรื่น การคมนาคมสะดวก

4. การมีเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยึดโยงวิถีวัฒนธรรมของชุมชนตามวิถีชุมชนผังธนบุรี

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. การทำงานศิลปะวัฒนธรรมต้องใช้ทักษะฝีมือขั้นสูง มีความประณีต และความคิดสร้างสรรค์ต้องเรียนรู้และการฝึกฝนอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันจะหาผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวค่อนข้างยาก

2. ผลตอบแทนที่น้อยเกินไป สมาชิกต้องหารายได้อื่นเพิ่มเพื่อให้เพียงพอในการเลี้ยงดูครอบครัว

3. ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่อายุมากทำให้การถ่ายทอดความรู้ทำได้ไม่เต็มที่

4. การเข้ารับการอบรมความรู้เพิ่มเติมได้ความรู้น้อย จากปัญหา ขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญ เวลา และสถานที่ไม่สะดวกที่สมาชิกในชุมชนจะเข้าอบรม

โอกาส (Opportunities)

1. การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานราชการและองค์กรในพื้นที่ โดยกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่

2. การจัดให้มีการแสดงสินค้าหัตถกรรมในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ อาทิ งานโอท็อป นวัตกรรม งานแสดงสินค้าของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. การวิจัยและพัฒนาโดยนักวิจัยของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนางานด้านวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

4. ชาวต่างชาติมีความชื่นชอบในด้านวัฒนธรรมของประเทศไทย สินค้าและแหล่งท่องเที่ยว เชิง วัฒนธรรมในฝั่งธนบุรีจึงส่งเสริมรายได้ ให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

อุปสรรค (Threats)

1. ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ และแหล่งเงินทุนงบประมาณที่ส่งเสริม สนับสนุน ด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

2. การขยายตลาดสินค้าวัฒนธรรมของชุมชนยังมีน้อย การส่งเสริมการค้าออนไลน์ของชุมชนฝั่ง ธนบุรี ยังทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่เต็มที่

3. การขยายตัวของเมืองส่งผลต่อความเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่สงบร่มเย็น ที่มีมาแต่ ดั้งเดิม สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ตอนที่ 3 การศึกษาแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี โดยการวิเคราะห์ TOWS Matrix

การจัดทำข้อเสนอแนวทางโดยใช้เมทริกซ์ทาวส์ (TOWS Matrix) จากผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง จุดอ่อน มาจับคู่กับสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส และอุปสรรค จากตารางที่ 2 และนำ TOWS Matrix มากำหนดแนวทางเชิงรุก เชิงรับ เชิงป้องกัน และเชิงแก้ไข ในการสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ฝั่งธนบุรีได้จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix

Internal External	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
โอกาส (Opportunities)	<u>แนวทางเชิงรุก จุดแข็ง + โอกาส (SO)</u> การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อให้ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมฝั่งธนบุรีร่วมกัน	<u>แนวทางเชิงแก้ไข จุดอ่อน+โอกาส (WO)</u> การใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ เข้ามาส่งเสริม ประชาสัมพันธ์งานด้านวัฒนธรรมของชุมชนฝั่งธนบุรี
อุปสรรค (Threats)	<u>แนวทางเชิงป้องกัน จุดแข็ง + โอกาส (ST)</u> การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปวัฒนธรรม โดยหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้ง การจัดหลักสูตร โครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาทุกระดับ ในพื้นที่	<u>แนวทางเชิงรับ จุดอ่อน+อุปสรรค (WT)</u> การส่งเสริมสนับสนุนผู้ทรงภูมิปัญญาด้าน วัฒนธรรมแขนงต่างๆ โดยการให้ชวญก่าลังใจ รางวัล หรือค่าตอบแทนจากภาครัฐ

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์สามารถเสนอแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี ได้ดังนี้

1. แนวทางเชิงรุก การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เพื่อให้เป็นแหล่งรวมผู้สนใจ ได้ศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมร่วมกันทั้งผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชน เข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถขายสินค้าศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมที่ผลิตขึ้น สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ด้วย

2. แนวทางเชิงป้องกัน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปวัฒนธรรม โดยหน่วยงานภาครัฐ และสถานศึกษา โดยลงให้ความรู้ถึงพื้นที่ชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะใหม่ๆ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถต่อยอดบูรณาการกับองค์ความรู้เดิม เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างงานด้านวัฒนธรรม อาทิเช่น หัตถกรรมใหม่ๆ เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ รวมทั้ง สถานศึกษาทุกระดับในพื้นที่ ควรร่วมมือในการจัดหลักสูตร โครงการ หรือกิจกรรมที่ให้แก่เด็กและเยาวชน มาสนใจงานด้านวัฒนธรรมร่วมอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่วัฒนธรรม

3. แนวทางเชิงรับ การส่งเสริมสนับสนุนผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ฝั่งธนบุรีให้สามารถดำเนินการและถ่ายทอดงานด้านวัฒนธรรมได้อย่างต่อเนื่องสู่ลูกหลานและเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยการให้ ขวัญกำลังใจ รางวัล หรือค่าตอบแทนจากภาครัฐ

4. แนวทางเชิงแก้ไข การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมประชาสัมพันธ์งานด้านวัฒนธรรมของชุมชนฝั่งธนบุรี ทั้งด้านการส่งเสริมการขายสินค้าศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์สมัยใหม่ การประชาสัมพันธ์ในสื่อโซเชียล ยูทูบ เฟสบุคและสื่อสมัยใหม่อื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมอย่างกว้างขวางออกไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาในด้านจุดแข็ง สามารถอภิปรายได้ว่า ฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่การสืบทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมแขนงต่างๆมาอย่างยาวนานทั้งประเพณีวัฒนธรรม ศาสนสถาน กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมการเล่นของไทยนั้นมรดกองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมที่สืบทอดมาในท้องถิ่นฝั่งธนบุรีโดยมีจิตวิญญาณในงานด้านศิลป์ มีความเต็มใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลาน ชุมชน และบุคคลที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิสรณ์ เรืองจ้อย (2550) ที่พบว่า ความรู้ความสามารถ ผลงานประสบการณ์ และทักษะต่างๆ ของผู้คนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาจากวัสดุ และทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไว้ รวมทั้งผลการวิเคราะห์จุดแข็งของฝั่งธนบุรี มีทำเลที่ตั้งที่ดีในเชิงการท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มในชุมชนที่มี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฟังพาอาศัยและยึดโยงวิถีวัฒนธรรมตามวิถีชุมชนฝั่งธนบุรีสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2550) พบจุดแข็งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนย่านกุฎจีนและใกล้เคียงในเขตธนบุรีใน 4 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมยังขาดระบบสืบทอดที่ชัดเจน ซึ่งเป็นจุดอ่อน การทำงานศิลปวัฒนธรรมใช้ทักษะฝีมือขั้นสูง ซึ่งหาผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวค่อนข้างยาก ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่อายุ

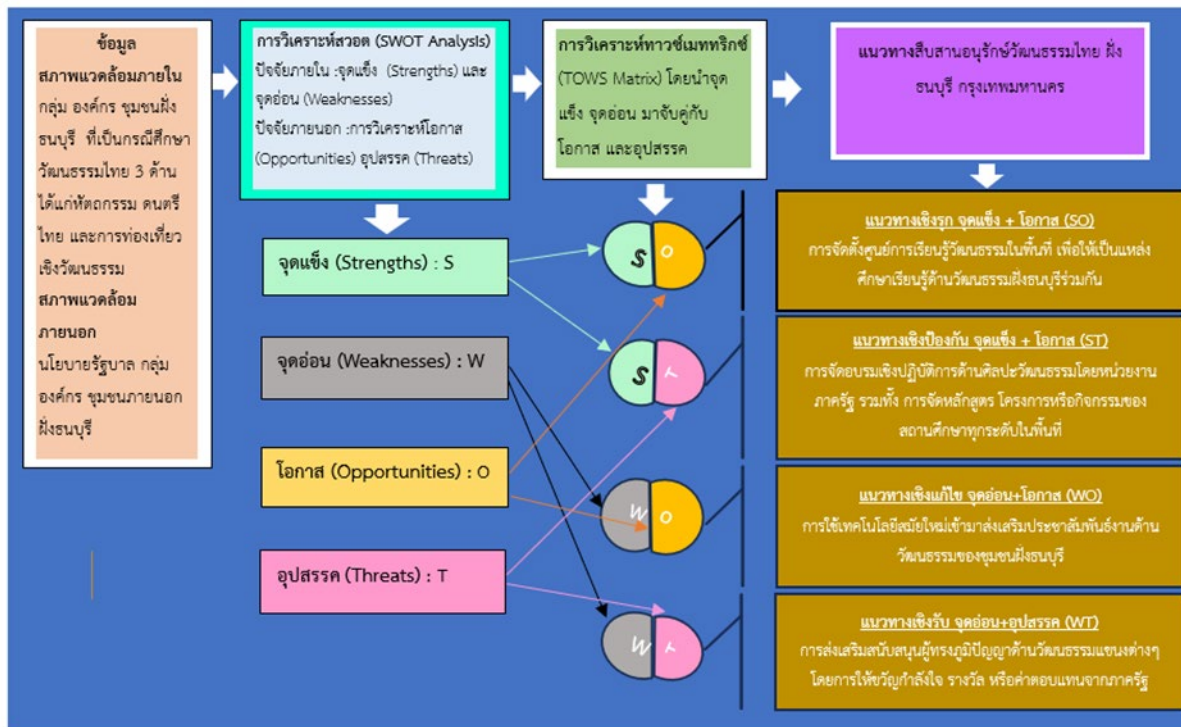
มาก ทำให้การถ่ายทอด ความรู้ทำได้ไม่เต็มที่ สอดคล้องกับนางเยาว์ อุทุมพร (2564) ได้ทำการศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 40-60 ปีขึ้นไปมากที่สุด สาขาที่มีภูมิปัญญามากที่สุดคือ สาขาศิลปกรรมด้าน หัตถกรรม ผลงานส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่ สืบทอดมารุ่นต่อรุ่น และได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศของผู้ทรงภูมิปัญญาโดยตรงเพื่อการอนุรักษ์องค์ความรู้และสืบทอดต่อไป

ผลการวิเคราะห์พบว่าฝั่งธนบุรี มีโอกาสในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม จากการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานราชการและองค์กรในพื้นที่ โดยกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ การจัดให้มีการแสดงสินค้าหัตถกรรมในงานแสดงสินค้าต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ณะวิบูลย์ และนางเยาว์ อุทุมพร (2563) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สายเก่าเพื่อใช้ในการศึกษาอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา และควรได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ผล การวิเคราะห์การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมฝั่งธนบุรียังมีอุปสรรคในเรื่อง การขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ และแหล่งเงินงบประมาณที่ส่งเสริมสนับสนุน การขยายตลาดสินค้าวัฒนธรรมของชุมชนยังมีน้อย การส่งเสริมการค้าออนไลน์ยังทำได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งอุปสรรคที่พบดังกล่าวยังมีน้อยกว่าจุดแข็งและโอกาสในการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมฝั่งธนบุรีที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงได้เสนอแนวทางทั้งเชิงรุก เชิงป้องกัน เชิงแก้ไข และเชิงรับเพื่อที่จะสามารถส่งเสริมการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้อย่างยั่งยืนต่อไป คือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดหลักสูตร โครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาในพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาส่งเสริมประชาสัมพันธ์งานด้านวัฒนธรรม และการส่งเสริมสนับสนุน ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมให้ช่วยกำกับใจ รางวัล หรือค่าตอบแทนจากภาครัฐ เพื่อให้แนวทางดังกล่าวเป็นประโยชน์ทั้งในการกำหนดนโยบายและการนำไปสู่การปฏิบัติต่อไปเพื่อการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนสืบไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ในบทความวิจัยเรื่องแนวทางการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร : การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) นี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ จากกระบวนการวิจัยที่ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมภายในกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็น กรณีศึกษาวัฒนธรรมไทย 3 ด้าน ได้แก่ หัตถกรรม ดนตรีไทยและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร และสภาพแวดล้อมภายนอกจากนโยบายรัฐบาล กลุ่มองค์กรภายนอก ใช้เทคนิค การวิเคราะห์ SWOT ปัจจัยภายใน: จุดแข็ง (Strengths : S) และจุดอ่อน (Weaknesses : W) ปัจจัยภายนอก : โอกาส (Opportunities : O) และ อุปสรรค (Treats : T) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรีดังกล่าว นำผลมาวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) โดยนำจุดแข็งและจุดอ่อน มาจับคู่กับโอกาสและอุปสรรค เพื่อเสนอแนวทางการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี

กรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ ซึ่งองค์ความรู้ กระบวนการวิจัยและผลการวิจัย ที่ได้รับดังกล่าว สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - วัฒนธรรมด้านทัศนคติต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย ดังนั้น ภาครัฐหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรช่วยเหลือหาช่องทางการจัดจำหน่ายและขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ
 - การดำเนินงานวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย ส่วนราชการในพื้นที่ ควรให้ความสำคัญโดยสร้างโอกาสในการเข้าถึงเพื่อปลูกฝังความรักในวัฒนธรรมทางดนตรีไทยและการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน
 - การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ รวมถึงการเดินทางต่อไปยังสถานที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแหล่งอื่นได้
- ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป
 - ควรมีการศึกษาแหล่งวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น แนวทางในการดำรงอยู่สืบสาน และอนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมไทยที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายสำคัญของหน่วยงานภาครัฐ
 - ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมแขนงอื่นของไทยที่มีอย่างหลากหลาย เช่น นาฏศิลป์ไทย การแสดงพื้นบ้านของแต่ละภูมิภาค เพื่อเป็นการศึกษารวบรวมความรู้ในด้านต่างๆ และนำไปสู่การอนุรักษ์ ต่อไป
 - ควรมีการศึกษาวิจัย “แบบพาทำ” ผู้วิจัยลงมือปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชนในการผลิตสินค้าหัตถกรรม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และ อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ฐิติธิดา เปรมปรี. (2563). การศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฝายอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 8(1). 42-55.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2564). การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบางไผ่ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปรีชา ณะวิบูลย์ และนงเยาว์ อุทุมพร. (2563). รายงานการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา สายเก่าเพื่อใช้ในการศึกษาอย่างยั่งยืน. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2550). คลังปัญญาไทย. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/คลังปัญญาไทย>. สืบค้นเมื่อ 10 พ.ย. 2562.
- วิจิต หล่อจิระชุมทกุล, วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์ และกนกกรรณ์ ลีโรจนาประภา. (2561). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีการเพิ่มศักยภาพ โซ่อุปทานผ้าไหมไทย-ลาว. WMS Journal of Management Walailak University. 7(3). 15-26.
- สมจินตนา จิรายุกุล, วินัยธร วิชัยดิษฐ์ และสุธิดารัตน์ มัทธวรรตน์. (2563). การจัดการความรู้เพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2550). การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่านกุฎจีนและพื้นที่เกี่ยวข้องเขตธนบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อดิสรณ์ เรืองจ้อย. (2550). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย ทวีปวรชัย. (2564). แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย : การวิเคราะห์สวอด. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 8(2). 89-104.